

УДК 177.9:340.12

КАЗАЦЬКИЙ В.Д., аспірант кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ПЕРШОДЖЕРЕЛА ІДЕЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО ВІДРОДЖЕННЯ

***Анотація.** У статті показано, що ідея прав людини має давнє коріння та переплітається з домодерними доктринами природного права Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Обґрунтовано, що в контексті історичного становлення ідей правового регулювання суспільних відносин, прав і свобод людини простежується певний змістовий зв'язок, логіка наступності та момент розвитку. Виявлені базові поняття теорії прав і свобод людини: людина, держава, право, закон.*

***Ключові слова:** права людини, свобода, справедливість, суспільство, держава.*

***Summary.** The article describes that the idea of human rights has ancient roots and is intertwined with the pre-modern doctrines of natural law of Ancient Greece and Ancient Rome. It is argued that in the context of the historical formation of the ideas of legal regulation of social relations, human rights and freedoms, there are certain connection, logic of succession and the moment of development. The main concepts of the theory of human rights and freedoms are revealed: human, state, right, law.*

***Keywords:** human rights, freedom, justice, society, state.*

***Аннотация.** В статье показано, что идея прав человека имеет древние корни и переплетается с домодерными доктринами естественного права Древней Греции и Древнего Рима. Обосновано, что в контексте исторического становления идей правового регулирования общественных отношений, прав и свобод человека прослеживается определенная содержательная связь, логика преемственности и момент развития. Выявлены базовые понятия теории прав и свобод человека: человек, государство, право, закон.*

***Ключевые слова:** права человека, свобода, справедливость, общество, государство.*

Постановка проблеми. Терміни “права людини” та “свобода” в їхньому соціальному значенні набули сьогодні якнайповнішого поширення у суспільному житті, політиці, в юриспруденції, конституціях та інших нормативних актах, у мистецтві, публіцистиці та художній літературі. “Свобода” та “права людини” – неодмінні атрибути у риторичі державних діячів, у молодіжній субкультурі.

Права людини окреслюють простір, який забезпечує кожній людині умови її самореалізації, тобто простір її особистісної автономії. Вони є тими моральними критеріями, якими має керуватися правопорядок. За своїм статусом права людини виступають як незалежні стандарти для критики законів та інших політико-правових інститутів, тобто як критерії легітимації.

Права людини – це, передусім, моральні права, які має кожна особа у світі просто лише завдяки тому, що він або вона є людиною. Вимагаючи дотримання наших прав людини, ми морально вимагаємо, зазвичай від держави, не робити чогось, тому що це є втручанням у нашу особисту сферу, поправленням нашої особистої гідності.

Одного декларування прав людини недостатньо для їх забезпечення та виконання. Тому держава повинна ще й гарантувати забезпечення та захист прав та свобод, тобто, створити таку систему соціально-економічних, політичних та юридичних умов, засобів та способів, які забезпечують їх фактичну реалізацію, охорону та захист.

Для адекватного сучасним реаліям забезпечення прав і свобод людини конче необхідна їх філософсько-правова рефлексія, яка обов'язково повинна опиратися на історичні традиції.

Результати аналізу наукових джерел свідчать, що проблемі прав людини присвячено велику кількість наукових доробків. Разом з тим, залишається дещо поза увагою історичний контекст цієї проблеми, особливо з точки зору усвідомлення першоджерел її філософсько-правового аналізу. Відтак, є усі підстави вважати, що без такого звернення до першоджерел сучасне постмодерне бачення проблеми прав і свобод людини буде неповним.

Метою статті є оцінка поглядів мислителів минулого на права і свободи людини у історичному проміжку “Античність – Відродження”, який є визначальним для подальшого розвитку філософсько-правових ідей прав та свобод людини.

Виклад основного матеріалу. Сам термін “права людини” виник порівняно недавно. Його стали вживати лише після Другої світової війни, із виникненням Організації Об'єднаних Націй. Цим новим терміном замінили інші – “природні права” та “права людей”, оскільки концепція природного права, із якою він тісно пов'язаний, була піддана критиці. А отже, ідея прав людини має давнє коріння та переплітається з домодерними доктринами природного права Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Почасті елліністичний стоїцизм відіграв велику роль у формуванні та розповсюдженні римського права, яке, можна сказати, передбачало існування природного права [1, с. 13].

Найбільшим відкриттям античного часу є поняття “певної рівної міри”. Як право взагалі, так і права окремих громадян неможливі без загальної норми поведінки, що виражає однакову для всіх суб'єктів міру дозволеного й забороненого, рівну міру свободи. Там, де немає такої рівності, немає й права. У цьому плані слід відзначити низку відомих висловів великих мудреців Стародавньої Греції про необхідність дотримуватися певної “міри” і “середини” у всіх справах і вчинках: “Середня дорога є найкращою” (Клеобул), “Нічого над міру” (Солон) та ін.

Пошук відповіді питання про об'єктивну норму справедливості і права було продовжено піфагорійцями (VI – V ст. до н.е.). Піфагорійці сформулювали дуже важливе для наступних уявлень про природні права людини положення про те, що “справедливе полягає у відплаті іншому рівним”. Новизна і значущість піфагорійського погляду полягала у тому, що під поняттями “належна міра” і “справедливість” вони побачили відому числову пропорцію, тобто, деяку рівність. Це відіграло важливу роль у формуванні ідеї правової рівності людей.

Становлення теоретичних концепцій прав і прав людини у Стародавній Греції розвивалося в руслі пошуків природно-правових основ полісу та його законів. Ідея природної рівності та свободи всіх людей була вперше висловлена софістами (V – IV ст. до н.е.). Базовий принцип поглядів софістів був сформульований Протагором: людина є мірою всіх речей. Такий розгляд людини як мірила всього різко розходився з традиційними уявленнями про значущість саме божественного, а не людського начала як масштабу і міри. Основна демократична ідея Протагора полягає у тому, що існування держави передбачає рівну причетність усіх її членів до людської чесноти, до якої він відносить справедливість, розважливість і благочестя. При цьому, він посилався на те, що у всіх людей ті ж самі природні потреби. Нерівність людей виникає з людських законів, оскільки вони довільні та штучні [2, с. 320-321].

Початок понятійно-теоретичного дослідження (за допомогою загальних понять) об'єктивної розумної природи полісу та його законів пов'язане з ім'ям Сократа. Він

стверджував, що лише на шляху необхідності дотримання всіма розумних і справедливих законів полісу можна досягти свободи.

Раціоналістичні ідеї Сократа були розвинені його учнем Платоном. Характеризуючи справедливість у ідеальній державі, Платон вказував, що кожному належить займатися своєю справою. Справедливість полягає також у тому, щоб ніхто не захоплював чужого і не втрачав свого.

Відповідно до вчення Платона, справедливість передбачає “належну міру”, тобто певну рівність. При цьому, він розрізняє “геометричну рівність” (гідність і чесноти) та “арифметичну рівність” (рівність міри, ваги та числа). Платон зауважує, що для нерівних рівне стало б нерівним, якби не дотримувалася “рівна міра”.

Ці положення надалі були розвинені у вченні Аристотеля про два види справедливості: зрівнюючої та розподільчої. Розподільча справедливість – це прояв справедливості при розподілі всього того, що може бути поділено між членами суспільства (влада, почесність тощо). Зрівнювальна справедливість застосовується у сфері цивільно-правових угод. Принципом розподільчої справедливості, за Аристотелем, виступає розподіл загальних для усіх громадян благ гідно, тобто пропорційно до їх вкладу чи внеску до спільної справи. Право у цілому і права індивіда, за Аристотелем, носять виключно політичний характер і можливі тільки в державі (тобто в умовах полісу). У державі з деспотичною організацією влади, зауважує Аристотель, про право можна говорити лише умовно. Природні права людини, згідно з Аристотелем, реально існують лише як права політичного суб’єкта, тобто громадянина полісу. Особливо слід відзначити захист Аристотелем (у полеміці проти Платона) права особи на приватну власність та індивідуальну сім’ю.

Уявлення про державу та право як договір про загальнокорисне для забезпечення індивідуальної свободи та взаємної безпеки людей розвинув Епікур. Свобода людини, згідно з Епікуром, це її відповідальність за розумний вибір свого способу життя. Сфера людської свободи – це сфера відповідальності людини за себе. Головна мета держави полягає, за Епікуром, у забезпеченні взаємної безпеки людей, не заподіявши ними один одному шкоди. “Справедливість, що походить від природи, писав Епікур, є договір про корисне з метою не шкодити один одному і не терпіти шкоди” [3, с. 217]. Договірний характер держави і права у вченні Епікура означає, що вони не надані природою ззовні та сліпо нав’язані людям, а є їхнім власним самовизначенням, людськими встановленнями.

На переконання Епікура, справедливість має договірний характер, оскільки вона є чимось корисним у відносинах людей один з одним. У концепції Епікура справедливість, у світлі її співвідношення із законом, є природним правом із змінним (залежно від місця, часу та обставин) змістом, яким є мінлива загальна користь взаємного спілкування. Тут справедливість виступає як критерій відповідності закону змінним потребам людей і водночас їх змінним природним уявленням про саму справедливість. Епікурійське договірне тлумачення держави і права передбачає рівність, свободу і незалежність людей – членів договірної спільноти, і по суті є філософсько-правовою концепцією правового індивідуалізму. Від договірно-правової концепції Епікура тягнеться важлива лінія зв’язку до ідей суспільного договору Нового часу.

Природничо-правова ідея давньогрецьких мислителів про свободу, права та рівність усіх людей отримали подальший розвиток у Стародавньому Римі. Вона була виведена за полісні та етнічні рамки та поширена на всіх представників людського роду як співгромадян єдиної космополітичної держави. Римські стоїки (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій) обґрунтували універсальну концепцію природного права з

космополітичних позицій, згідно з якою всі люди – громадяни єдиної світової держави, а людина – громадянин Всесвіту.

Марк Аврелій розвивав уявлення про “державу з рівними для всіх законами, керовану відповідно до рівності й рівноправності всіх, і царя, який насамперед шанує свободу підданих” [2, с. 519]. Якщо всі люди розумні істоти, припускає Марк Аврелій, “то і розум, який наказує, що робити і чого не робити, теж буде загальним; якщо так, то закон загальний; якщо так, то ми є громадянами. Отже, ми причетні до якогось цивільного устрою, а світ подібний до Граду. Бо хто міг би вказати на якийсь інший загальний устрій, до якого був би причетний весь рід людський?” [2, с. 520].

З позицій концепції природного права філософське вчення про державу, закон і права людей дуже ґрунтовно розробив Цицерон. В основі права, згідно з Цицероном, лежить властива природі справедливість. Причому справедливість трактується ним як вічна, незмінна і невід’ємна властивість природи в цілому, включаючи і людську природу. Цицерон визначає природне право як істинний, розумний закон, який відповідає природі, що поширюється на всіх людей. Значення справедливості, що лежить в основі права, у плані прав людини полягає у тому, що вона віддає кожному своє і зберігає рівність між усіма. При цьому йдеться саме про правову рівність людей, а не про зрівнювання їх майнового становища.

Природне право, згідно з Цицероном, виникло набагато раніше, аніж будь-який писаний закон, аніж була заснована будь-яка держава. Право, за Цицероном, встановлюється природою, а не людськими рішеннями і постановами. Відповідність чи невідповідність людських законів природі (природному праву) постає як критерій і мірило їх справедливості [4].

Вагомий внесок у розвиток уявлень про права людини внесли римські юристи (Ульпіан, Юліан, Модестин та ін.). Важливе значення в цьому плані мали розроблені ними положення про суб’єкт права, про правові статуси людей, про свободу людей за природним правом, про справедливе і несправедливе право тощо. Вони сприяли формуванню більш чітких поглядів на права людини в контексті систематичного наукового вчення про право і державу, про поділ природного та позитивного права, правовий характер взаємовідносин між індивідом і державою, співвідношення права особи та компетенції органу влади, державно-правових засобів та способи захисту прав людини [5 – 6].

Відповідно до римської юриспруденції, держава в її відносинах з індивідом стоїть не поза і над правопорядком, а всередині його як складова, якій притаманні всі основні властивості права взагалі [7 – 8]. Іншими словами, вже розглядався взаємозв’язок держави та особистості як правовідносини між рівними суб’єктами права.

Представники низки юридичних шкіл, що виникли у X – XI ст. у Римі та інших містах, у своєму праворозумінні орієнтувалися на ідею правової справедливості та пов’язані з нею природно-правові уявлення та концепції. Як основний принцип права визначається рівність, яка передбачає і виражає рівну справедливість і справедливу рівність усіх суб’єктів права. Саме на цьому принципі базувалася ідея римського праворозуміння. Справедливість є постійна воля надавати кожному його право. Тракткування справедливості як необхідної властивості самого права означало, що всі норми, що суперечать вимогам принципу природно-правової справедливості, не можуть мати юридичної сили [9 – 10].

Юридична конкретизація смислу й значення уявлень про природно-правову справедливість, включаючи й відповідне протиставлення справедливого права несправедливому стала важливою віхою в науковому осмисленні проблем правосуб’єктності індивіда і заклала необхідні теоретичні основи для подальшого розвитку положень про природні права і свободи людини.

Ранні християни, апелюючи до божественного “закону свободи”, адаптували для своїх цілей природничу ідею рівності людей [11, с. 79]. Західне християнство, на відміну від східного, багато в чому злилося з державою, ставши державною релігією і вступивши у конкуренцію зі світською владою (“вчення про два мечі”), сприяло формуванню людської особистості – індивіда, здатного зберігати та розвивати ініціативу та свободу.

Звернення до свободи людини є у різних християнських проповідях, у тому числі константинопольського єпископа Іоанна, згодом прозваного Златоустом. Він навчав: “Цар примушує, священник переконує. Пастирі повинні звертатися до свободи та волі людини” [12, с. 9].

Небезпідставно вважається, що саме церква, а не держава заклала підвалини західної традиції права. Розкол Римської Імперії на Західну та Східну (кінець V ст.), поділ церкви на римсько-католицьку церкву на Заході з центром у Римі та православну – на Сході з центром у Константинополі поглибили нерівномірність етапів юридизації свободи у західних та східних європейських народів [13, с. 313].

Низка середньовічних мислителів (Марсилій Падуанський, Генрі Бректон, Філіп де Бомануар та ін.) захищали ідею свободи, рівності всіх перед законом. Характерною у цьому плані є антикріпосницька позиція відомого французького юриста XIII ст. Бомануара, який стверджував, що кожна людина є вільною [14, с. 21].

Нове звучання та сенс ідеї природно-правової рівності та свободи всіх людей отримали у християнстві. Зародившись в епоху рабовласництва, християнство виступило як релігія свободи і відіграло важливу роль у процесі становлення універсальних понять прав людини.

Із попередньої іудаїстської та античної традиції християнство запозичило золоте правило справедливої поведінки кожної людини, яке полягає у тому, щоб вчиняти з людьми так, як бажаєте, щоб чинили з вами. Це правило нормативної регуляції має на увазі загальну і рівну для всіх людей норму поведінки, тобто, по суті нормативну конкретизацію принципу правової рівності в різноманітних сферах людських взаємовідносин.

Подальшу розробку ідея рівності отримала у політико-правових і філософських вченнях низки християнських мислителів. Помітну роль у цьому плані зіграв Фома Аквінський, який розробив християнську доктрину права і держави під впливом вчення Аристотеля про етику і політику, політичну природу людини, природне і волевстановлене право, правову рівність вільних індивідів – членів політичного (державного) спілкування.

У душі природничо-правових ідей Фома Аквінський стверджував, що мета держави – це загальне благо її членів, забезпечення умов для їх розумного та гідного життя. При цьому він засуджував тиранію (тобто правління на користь самого правителя в умовах беззаконня) і обґрунтовував право народу на повалення такого ладу. Фома Аквінський вважав, що тільки за своєю сутністю будь-яка влада є божественною, тоді як за своїм походженням і використанням та чи інша форма влади (наприклад, тиранія) може суперечити своїй сутності і не відповідати своєму призначенню [15 – 16].

Для формування християнської концепції прав людини істотне значення мало вчення Фоми Аквінського про природний закон, який наказував, серед інших заповідей і положень, усім людям поважати гідність кожної людини. Дане положення про божественну за своїм першоджерелом людську гідність всіх людей і природне право кожної людини на гідність є великим внеском Фоми Аквінського і в цілому християнського гуманізму в концепцію невідчужуваних природних прав людини [17].

Слід зазначити, що ідея рівності людей, яка виникла у стародавні часи, не зникла в середні віки, вона продовжувала розвиватися у різних формах та напрямках, у творчості світських та релігійних авторів.

Розвиток філософії за доби Відродження визначався впливом низки чинників [18]. По-перше, впливом передової античної філософської думки (Сократ, Епікур та ін.). По-друге, наростаючим впливом утвердженого капіталістичного ладу на суспільну свідомість, культуру і мораль суспільства. Дуже важливою характеристикою епохи Відродження був антропоцентризм. Він є типом філософствування, суттю якого є сприйняття людини як певного центру світу, “вінця” еволюції природи. Вираженням такої світоглядної установки став гуманізм – ідейна течія, що зародилася в італійських містах, яка проголосила людину вищою цінністю і метою суспільства і сформувала поняття особистості. Звернені до соціальних та політичних процесів, погляди ренесансних мислителів поглибили та розширили уявлення про громадське життя. У цих вченнях наголошувалося на необхідності і можливості перетворення суспільства на користь більш розумного та гармонійного існування людини. У їх рамках було сформульовано чимало ідей, які здійснили великий вплив на наступну історію.

Найбільшим представником соціально-філософської думки епохи Відродження є Ніколо Макіавеллі. Основною в його творах (“Государ” та ін.) стала тема держави та суспільного устрою. У рамках цієї теми Макіавеллі розвинув тезу про егоїстичну природу людини як глибинну основу мотивації її поведінки у суспільному житті. На переконання Макіавеллі, найдієвішим стимулом для всіх людських вчинків є інтерес. Серед безлічі різноманітних інтересів провідну роль відіграє майновий інтерес: прагнення придбати та зберегти власність. Макіавеллі вважав, що люди швидше пробачать смерть батька, аніж втрату майна. Мислитель писав: “Щоб уникнути ненависті, государю необхідно утримуватися від зазіхань на майно громадян і підданих ...Навіть коли вважає за потрібне позбавити когось життя, він може зробити це, якщо є слушне обґрунтування і очевидна причина, але він повинен остерігатися зазіхати на чуже добро, бо люди швидше пробачать смерть батька, аніж втрату майна” [19, с. 50]. Він був переконаний, що егоїзм людської природи невикорінний, і це вимагає створення в суспільстві такої організації, яка б змогла жорстко (за допомогою примушення) регулювати взаємини між людьми.

Таким інструментом була держава як центр влади і осередок сили в громадському організмі. Походження її є природним, а не божественним. Макіавеллі був прихильником сильної централізованої держави з наділенням її правителя необмеженими повноваженнями. Макіавеллі вважав, що “...государ, якщо він хоче утримати у покорі підданих, не повинен зважати на звинувачення в жорстокості. Вчинивши кілька розправ, він виявить більше милосердя, аніж ті, хто надміру його потурає безладу. Бо від безладу, який породжує грабежі та вбивства, страждає все населення, тоді як від покарань, накладених государем, страждають лише окремі особи” [19, с. 49].

Тему сильної централізованої держави також розкривав у творчості французький мислитель Жан Боден. Він розглядав державу як певну співдружність, яка заснована на приватній власності і виконує низку соціальних функцій (охорона власності, захист сім'ї та ін.) [20]. Цей інститут покликаний очолювати монарх як найвище джерело влади.

Ж. Боден був автором теорії державного суверенітету. Він вважав, що влада в державі має бути неподільна, абсолютна і не залежить від жодних законів та інших установлень. Однак при цьому государ, на переконання Ж. Бодена, все ж таки не в праві вторгтися в сім'ю і привласнювати собі чужу власність (це було б тиранією). Сім'я і

приватна власність є священними і непорушними підвалинами суспільства, над якими держава не владна.

Отже, ренесансні автори виходили з того, що кожна людина від народження (а не від Бога) наділена низкою фундаментальних прав, які уможливають її самостійне та вільне існування у суспільстві. Індивід – це хіба що атом, основа всього всесвіту, якій природні права дають можливість самовизначення у суспільстві. До таких прав було віднесено: декларацію про життя, на володіння майном, на свободу переконань, особисту безпеку. Всі вони природні у тому сенсі, що дані індивіду від народження і тому ніхто не має права вилучити їх, у тому числі і сама держава.

Ідея природних прав людини зіграла велику прогресивну роль в ідеологічній підготовці перших буржуазних революцій XVII століття в Європі.

Висновки.

Таким чином, ми бачимо, що в контексті історичного становлення ідей правового регулювання суспільних відносин, прав і свобод людини простежується певний змістовий зв'язок, логіка наступності та момент розвитку.

З наведеного вище можна виявити базові (ключові) поняття теорії права і свободи людини. Такими є: людина, держава, право та закон. Саме ці поняття і утворюють основу аналізованої теорії, яка полягає у розкритті сутнісного змісту даних понять, природи їх взаємовідносин та визначенні ступеня значущості кожного поняття у їх співвідношенні.

Використана література

1. Права людини: Концепції, підходи, реалізація / пер. з англ. Київ: Ай Бі, 2003. 263 с.
2. Антология мировой философии: в 4 т. Т. 1. Ч. 1. Философия древности и средневековья. Москва: Мысль, 1969. 575 с.
3. Материалисты древней Греции: собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура / общ. ред. и вступ. ст. проф. М.А. Дынника. Москва: Госполитиздат, 1955. 239 с.
4. Цицерон М. О государстве. О законах / пер. с лат. В.О. Горенштейна. Москва: Академический проект, 2016. 249 с.
5. Турянський Ю. Генезис прав людини у період античності. *Історико-правовий часопис*. 2019. № 2. С. 39-42.
6. Турянський Ю. Становлення та розвиток прав людини в античні часи. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 23. С. 39-44.
7. Вовк В.М. Бівалентність римської правової реальності: монографія. Полтава, 2011. 348 с.
8. Гуренко-Вайцман М.М. "Людський зміст" римського права. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2011. № 2. С. 132-133.
9. Бабич І.Г. Принцип справедливості – характеристика у римському приватному праві. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 6-10.
10. Олійник О.С. Особливості реалізації принципів добросовісності, розумності та справедливості в римському приватному праві. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2018. Вип. 48. С. 224-235.
11. Левакин И.В. Краткий очерк юридизации свободы в Европе. *Государство и право*. 2016. № 11. С. 77-85.
12. Берман Г. Западная традиция права: эпоха формирования. 2-е изд. Москва: Инфра-М, 1998. 624 с.
13. Лапаева В.В. Типы правопонимания: правовая теория и практика: монографія. Москва: Российская академия правосудия, 2012. 580 с.
14. Дергачев И.В. Философские аспекты проблемы прав и свобод человека: дис. ...канд. филос. наук. Смоленск, 2004. 130 с.

15. Гафаров Т.Х. К вопросу о некоторых особенностях понимания правовой культуры в средневековой философии. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-nekotoryh-osobenno-styah-ponimaniya-pravovoy-kultury-v-srednevekovoy-filosofii/viewer> (дата звернення: 02.11.2021).

16. Субботин Ю.В. Развитие идей естественного права в средневековой философии. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-idey-estestvennogo-prava-v-srednevekovoy-filosofii/viewer> (дата звернення: 02.11.2021).

17. Батиев Л.В. Закон и право в философии Фомы Аквинского. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zakon-i-blagodat-v-summe-teologii-fomy-akvinskogo> (дата звернення: 02.11.2021).

18. Хмелевська Н.А. Історико-філософський огляд понять “право”, “природні права” та “права людини”. *Гуманітарний часопис*. 2011. № 3. С. 82-90.

19. Макиавелли Н. Государь. Москва: Планета, 1990. 80 с.

20. Боден Ж. Метод легкого чтения историй: в 3-х т. Т. 2: Об устройстве государств. Москва: Издат. дом Высшей школы экономики, 2021. 559 с.

~~~~~ * * * ~~~~~